

معاونت فرهنگی و اجتماعی

انجمن علمی قرآن و حدیث دانشگاه قم

درس خلدت و تفکیر

علم

نشریه نگاهنامه علمی و فرهنگی

ویژه نامه اول، سال دوم / فروردین ۱۴۰۲

انجمن علمی قرآن و حدیث دانشگاه قم

دسترسى جامع به همه فعالیت‌های
انجمن علمی قرآن و حدیث دانشگاه قم

تزکیه نفس

نفس انسان سرکش است و سرکشی آن انسان را به زمین می‌زند ... هر قدمی که برای تعلیم و تعلم بر می‌دارید، همراه آن قدم، قدمی باشد برای مهار کردن نفستان.

هر چه درس بخوانید و بخوانیم، اگر چنانچه به راه مستقیم نباشیم و مهار نکنیم معلومات خودمان را و مهار نکنیم نفس خودمان را و در این راه مستقیم نگشیم نفس را، هر چه معلومات زیادتر بشود، از انسانیت، انسان دورتر می‌شود و مشکل‌تر می‌شود انسان خودش را برگرداند.

جوان‌ها قدر جوانیشان را بدانند که صرف کنند در علم و در تقوا و در سازندگی خودشان که اشخاص امین صالح بشوند، که مملکت با اشخاص امین صالح می‌تواند مستقل باشد.

(سخنرانی در جمع دانشجویان اهواز؛ صحیفه نور، ج ۹، ص ۵۳)

در معنویت و اخلاق آرمان‌گرا باشید

محیط دانشگاه به دلیل اینکه محیط جوان است، باید محیط پاکیزه‌ای باشد. بعضی خیال می‌کنند دانشگاه یعنی محیطی که در آن، تقید به دین و پایبندی به دین و اخلاق و اینها خیلی لزومی ندارد و مطلوب نیست. این ناشی از بنای غلطی است که در دوران طاغوت، در آغاز پیدایش دانشگاه، پایه‌ریزی شد. آن روز، کسانی دانشگاه را به وجود آوردند که به اصل دین و معنویت و اخلاق اعتقاد نداشتند؛ شیفته غرب و فریفته اخلاقیات غرب بودند. البته آن شیفتگی و فریفتگی، شکل عمومی‌اش بود؛ یک عده‌ای شان هم مزدور و مأمور غرب بودند.

(بیانات در دیدار دانشجویان ۱۳۹۱/۰۵/۱۶)

شناسنامه

صاحب امتیاز: انجمن علمی قرآن و حدیث دانشگاه قم
مدیر مسوول و راهنما: حجت الاسلام و المسلمین دکتر محمدکاظم رحمان ستایش
(دانشیار و معاون آموزشی دانشکده الهیات)

سر دبیر: جواد جوان (دانشجوی ارشد تفسیر و علوم قرآن دانشگاه قم)

مدیر اجرایی: فاطمه موگویی (دانشجوی کارشناسی قرآن و حدیث)

اعضای هیأت تحریریه: یوسف فرشاد نیا، سیده فاطمه حسینی آرا، محمد جواد محمودی، محمد حسین فراهانی، محدثه تقی زاده، فاطمه موگویی، عطیه محمدی، سجاد محروقی، علی اصغر خادمی، علی سلیمانی، جواد جوان.

مترجم عربی: سعیده کرمی

مترجم انگلیسی: فاطمه فرهادیان

شعراى نشریه: مجتبی خرسندی، فاطمه بشیرزاده، امیر برقی

صفحه آرا: محسن زارعی

تیم پیاده ساز اصوات: عطیه محمدی (سرتیم)، مهران ابراهیمی

سر مقاله

مژده بر عاشقان که دعای طلوع طبیعت «یا مقلب القلوب...» در آغوش بهار معنویت، «شَهْرُ رَمَضانَ...» (بقره/۱۸۵)، واسطه اجابت یافته است و این تقارن بهاران، زیر باران رحمت و برکات الهی و به یمن وجود امام عصرش (عج)، نوید سالی پر خیر و برکات دارد، که گویند، سالی که نکوست، از بهارش پیداست... «اعراف» با مأموریت تولید محتوای ناب، در بهار طبیعت و معنویت مفتخر به نشر اولین ویژه‌نامه‌اش با پیاده‌سازی و نشر محتوای ارزشمند اولین سلسله نشست‌های دروس اخلاق دانشگاهیان است.

طی طریق علم بی توجه به اخلاق، ره به سوی انحراف و نیستی دارد. جریان «دروس اخلاق دانشگاهیان» با الگوگیری از تجربه پر برکت دروس اخلاق حوزه‌های علمیه، در ماه مبارک رمضان سال ۱۴۰۱ شمسی با طرحی از سوی انجمن علمی قرآن و حدیث دانشگاه قم آغاز شد. در اولین دوره طی چهار جلسه در شب‌های جمعه با حضور حضرت استاد حجت الاسلام والمسلمین دکتر سید رضا مؤدب که از مشاهیر علمی و اعظام محترم محافل حوزوی و دانشگاهی هستند، برگزار شد. هرچند کلام استاد گرامی در شرح روایات اخلاقی، قبلاً از چشمه عمل بر قلوب شاگردانشان جاری و ساری بود.

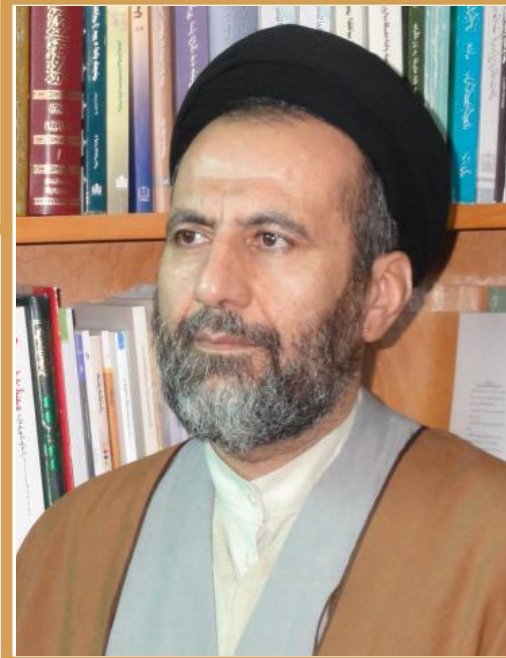
افتخار میزبانی از اساتید، پزشکان، دانشجویان و پژوهشگران فرهیخته، قوتی بر ارادهٔ خادمان شده بود، لذا اصوات جلسات توسط واحد «انجمن‌نما» منتشر شد و نیز مسابقه بزرگی از محتوای آن برگزار شد که فرصت بهره‌مندی جامندگان بصورت استماع آفلاین بیانات استاد نیز فراهم باشد. و همچنین گواهی معتبر حضور، برای درخواست کنندگان صادر و تقدیم شد. متن مجموع چهار جلسه دروس اخلاق با محوریت شرح برخی روایات اخلاقی کتاب شریف کافی در طی دو ویژه‌نامه (هر ویژه‌نامه حاوی متن دو جلسه) هدیه به شما اعرافیان خواهد بود.

با بهره از تجربهٔ ارزشمند اولین دوره، و همچنین نظر به اهمیت فوق‌العاده اخلاق در راه علم‌اندوزی، خادمین انجمن را بر آن داشت که واحد مستقلی برای برگزاری مستمر دروس اخلاق دانشگاهیان در سال جدید تشکیل دهد و الحمدلله دومین سلسله نشست‌های دروس اخلاق دانشگاهیان با حضور پنج استاد مطرح کشوری در ماه مبارک رمضان جاری در حال برگزاری است.

اولین دوره از سلسله جلسات دروس اخلاق دانشگاهیان
ماه مبارک سال ۱۴۰۱ شمسی
برگزار شده در «انجمن علمی قرآن و حدیث دانشگاه قم»

جلسه اول درس اخلاق استاد حجت الاسلام والمسلمین دکتر سید رضا مؤدب
موضوع: اخلاص

مروری بر روایات اخلاقی کتاب شریف «کافی»

تومیه و کتابشناسی؛ کتاب شریف «کافی» یکی از معتبرترین و مهم‌ترین کتب حدیثی است که در نظر علمای شیعه جایگاه ارزشمندی دارد لذا بسیار پسندیده است که مورد توجه قرار گیرد. خصوصاً روایاتی که در حوزه اخلاق، رفتار و اعمال است. ما پس از آیات شریفه قرآن کریم، هرچه از روایات بهره بیشتری داشته باشیم، می‌توانیم برای سعادت و ابدیتی که پیش رو داریم، سبک زندگی بهتر و شایسته‌تری را انتخاب کنیم. روایات کافی شریف چون از مصادر ارزشمندی نقل شده است، دارای اعتبار بسیار بالایی هستند.

باب «الإخلاص»

در باب الإخلاص شش روایت وجود دارد:

روایت:

«عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا، عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَصْبَاطٍ: عَنْ أَبِي الْحَسَنِ الرِّضَا عَلَيْهِ السَّلَامُ: «أَنَّ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْهِ كَانَ يَقُولُ: طُوبَى لِمَنْ أَخْلَصَ لِلَّهِ الْعِبَادَةَ وَالِدَّعَاءَ، وَلَمْ يَشْغَلْ قَلْبَهُ بِمَا تَرَى عَيْنَاهُ، وَلَمْ يَنْسَ ذِكْرَ اللَّهِ بِمَا تَسْمَعُ أذْنَاهُ، وَلَمْ يَحْزَنْ صَدْرَهُ بِمَا أُعْطِيَ غَيْرُهُ».

ترجمه: علی بن اسباط از حضرت ابوالحسن رضا (علیه السلام) روایت کرده که امیرمؤمنان (درود خدا بر او) می‌فرمود: خوشا بر آن کس که عبادت و دعا را برای خداوند خالص کند و دلش به آنچه چشمش می‌بیند، نپردازد و یاد خدا را به سبب آنچه گوش‌هایش می‌شنود، فراموش نکند و از آنچه به دیگران داده شده، دل‌تنگ نگردد (منبع: اصول کافی جلد ۳، کتاب الایمان و الکفر؛ باب الإخلاص، حدیث سوم).

شرح و نکات:

(۱) از مهم‌ترین مسائل اخلاقی اخلاص در عمل، فکر و رفتار است، که علمای اخلاق خیلی به آن تکیه دارند. ارزش عمل به ظاهر آن نیست، بلکه به مخلصانه بودن آن است.

(۲) امام رضا (علیه السلام) این روایت را از امیرالمؤمنین (علیه السلام) نقل

کار بدون اخلاص
مثل گردو بدون مغزه

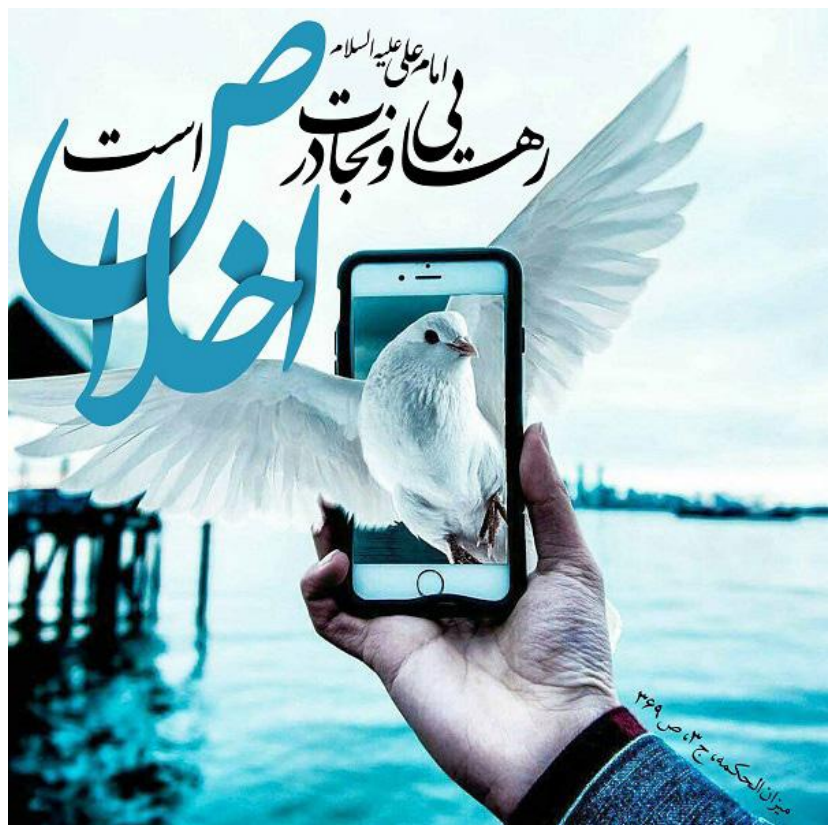
کرده‌اند. عبارت «كَانَ يَقُولُ» یعنی امام همواره می فرمودند: «طُوبَى لِمَنْ أَخْلَصَ لِلَّهِ الْعِبَادَةَ وَالِدُعَاءَ»، **خوشا به حال کسی که عبادت و دعاهایش را با اخلاص انجام دهد.** برخی بزرگان در شرح این روایت گفته‌اند که مراد از عبادت خدا در کلام امیرالمؤمنین (علیه السلام) تکرار ذکر، تسبیح، نماز، دعا و مشغولیت‌های عبادی این چنین نیست، گرچه آن هم در مرحله‌ای ارزشمند است، اما مراد در اینجا عدم اشتغال قلبی به مادیات و عبادتِ خالصانه فقط برای خداست، زیرا ذکر، بدون توجه فایده ندارد.

۳) **اگر انسان به زبان، ذکر خدا بگوید، اما ذهنش مشغول جای دیگری باشد این کار مخلصانه نیست، بلکه باید توجه باطنی به خداوند وجود داشته باشد.** علما بر این قضیه بسیار تأکید دارند که گاهی ما ظواهر را رعایت می‌کنیم و حتی به دیگری احسان می‌کنیم، اما متوجه خدا نیستیم و از نظر باطنی اخلاص نداریم. زیرا باید قلب ما متوجه به خدا باشد تا زبان و ظاهر هم متوجه شود. در دعای روز چهارم ماه مبارک رمضان می‌خوانیم «وَ اذْقِنِي فِيهِ حَلَاوَةَ ذِكْرِكَ» یعنی خدایا به من شیرینی ذکر را بچشان، که این شیرینی موجب نشاط معنوی و لذت می‌شود. این حس درخصوص ذکر خدا زمانی حاصل می‌شود که دل متوجه خدا باشد، چرا که اگر گاهی از عبادت لذت نمی‌بریم و علاقه داریم زود نماز و عبادت‌های خود را تمام کنیم، به این دلیل است که دل ما متوجه خدا

۶

نیست و اخلاص نداریم. و اگر از اعمال عبادی خود لذت نمی‌بریم، هشداری برای ماست که یا اخلاص در عمل نداریم یا اگر داریم، خیلی کم است! در بند دوم روایت عبارت «وَلَمْ يَشْغَلْ قَلْبَهُ بِمَا تَرَى عَيْنَاهُ» آمده است، یعنی نباید قلب انسان در دنیا، مشغول دیدنی‌های دنیایی و اطرافش شود. عموماً ذهن انسان مشغول چیزهایی است که می‌بیند. البته اگر در دنیا و طبیعت آن، چیزهایی می‌بینی که تو را یاد خدا باز می‌دارد، باید دوری کرد، چون قلب معطوف به خداست. معمولاً قلب انسان مشغول چیزی‌هایی است که در زندگی روزمره‌اش می‌بیند. مثلاً؛ مال زیاد، چهره زیبا، ماشین خوب و... مواردی است که ذهن آدمی را مشغول می‌سازد که، چرا من این خانه، ماشین و مقام را نداشته باشم؟ اصولاً تا می‌بیند فلانی یکسری چیزها دارد، برای داشتن چیزهایی که ندارد هوس می‌کند. اما روایت می‌فرماید:

خوشا به حال کسی که دیدنی‌های دنیا، ذهنش را مشغول نمی‌سازد. **۵) اگر کسی ذهنش مشغول مظاهر دنیایی باشد آرامش ندارد**، زیرا خدا از نظرش رفته است. انسان‌های مخلص قلب‌شان متوجه خداست. وقتی نامحرم می‌بینند، چشم را بر زمین می‌اندازند و مظاهر دنیا آن‌ها را مشغول نمی‌سازد، اما این دیدنی‌ها برخی را مشغول می‌کند و زمانی که قلب درگیر دنیا شود، اخلاص از بین می‌رود. در نهایت کسانی که اخلاص دارند، خدا قلب آن‌ها را مشغول خودش می‌کند. مانند بسیاری از علما از جمله آیت الله بهجت که در اوج اخلاص بودند.

۶) اخلاص در عمل، تأثیر بسیار زیادی بر سلامت جامعه دارد. اخلاص بر احیاء و ماندگاری ارزش‌ها در جامعه بسیار مؤثر است. خصوصاً اخلاص بزرگان مانند علمای دینی، خواص و شما دانشجویان. برخی از بزرگان فرموده‌اند: **بقای اسلام به اخلاص بزرگان و علما است.** علمایی که این قدر خالصانه عمل می‌کنند، مانند «مقام معظم رهبری» در عصر معاصر ما که نمونه بارز انسان مخلص هستند. «حاج میرزا علی شیرازی» از اساتید «شهید مطهری» بودند، ایشان می‌گویند؛ در کربلا بودم و روزی رفتم پشت سر «فاضل اردکانی» که از علما بودند، نماز بخوانم. دیدم ایشان نزدیک وقت نماز ده دقیقه زودتر آمدند و جمعیت را که دیدند، برگشتند. وقت اذان شد، سراغ ایشان را گرفتند، گفتند: من نماز نمی‌خوانم. پرسیدم چرا؟ ایشان گفتند: «یک لحظه که این جمعیت را دیدم احساس کردم من چه شخصیتی هستم که این همه جمعیت، پشت سر من نماز می‌خوانند و برگشتم مبادا وسوسه شوم». یا «آیت الله اراکی» وقتی در مدرسه فیضیه نماز می‌خواندند، سرشان را پایین می‌انداختند که مبادا جمعیت را ببینند و وسوسه شوند. پس ببینید حتی نماز که از بهترین اعمال عبادیست نیز توان دل مشغولی به غیر خدا را دارد. لذا در این دیدنی‌ها باید چشم را کنترل کرد، که نکند دل از مشغولیت یاد خدا دور شود. **البته اخلاص در**

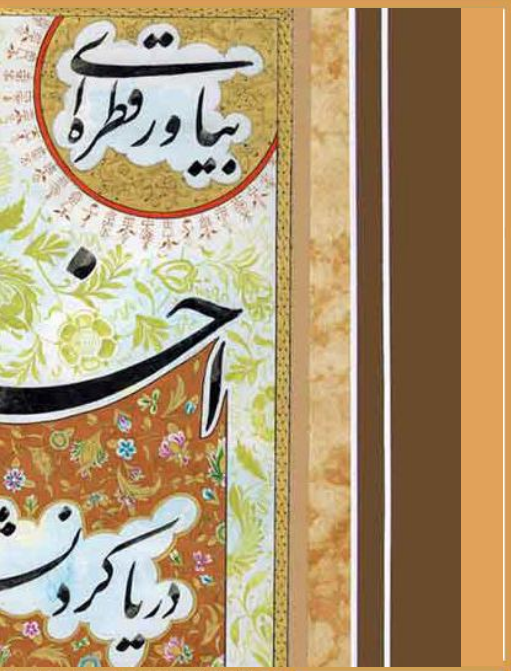
عمل سخت است اما شدنی است و اگر شود، چه می‌شود!
۷) عبارت بعدی روایت «وَلَمْ يَنْسَ ذِكْرَ اللَّهِ بِمَا تَسْمَعُ أَدْنَاهُ» است، یعنی بعد از چشم نوبت به گوش می‌رسد. گاهی با شنیدن، انسان از خدا دور می‌شود. شنیدن سخنان دنیاطلبان، سخنان باطل، لهو و لغو، قلب انسان را مشغول می‌کند (باید از این سخنان دوری کرد).

۸) در بخش پایانی روایت آمده است «وَلَمْ يَخْزُنْ صَدْرَهُ بِمَا أُعْطِيَ غَيْرُهُ» اینکه انسان مخلص، به خاطر دارایی دیگران اندوهگین نمی‌شود، بلکه خوشحال هم می‌شود. گاهی انسان وضع ظاهری، شغلی و زندگی خود را با دیگری مقایسه می‌کند که البته طبیعی هم هست، اما انسان مخلص با توکل و توجه به خدا آرام است و قلبی مطمئن دارد. اما اگر دل از یاد خدا خالی شد، همیشه دل مشغولی دارد از آنچه دیگران دارند. و این وضعیت او را نگران می‌کند. نقل شده است که «مرحوم میرزای شیرازی» یک نامه می‌نویسد به یکی از علما و می‌گوید: برو به «فاضل اردکانی» بگو از امروز امورات کربلا از نظر وجوهات، مرجعیت و ...

**اگر انسان به زبان،
ذکر خدا بگوید،
اما ذهنش مشغول
جای دیگری باشد
این کار مخلصانه
نیست**

به عهده خودت باشد، فاضل اردکانی در جواب می‌گوید: من دیگر دست به وجوهات نمی‌زنم، رساله نمی‌دهم، پاسخ به استفتاء نمی‌دهم. همین که شما زحمات ما را بر دوش دارید، کمال تشکر را دارم. (این نگاه مخلصانه در بین دو مرجع هست). چقدر خوب است در زندگی دنیایی این چنین باشیم، که اگر خدا به کسی چیزی داده، لطف الهی است و بابت آن خوشحال باشیم. البته تلاش کردن، جای خود را دارد، اگر خدا بخواهد و تلاش کنیم، این الطاف شامل حال ما نیز خواهد شد.

باب «الریا»

روایت:

«عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ، عَنْ أَبِي الْمَعْرَاءِ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ خَلِيفَةَ، قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ: كُلُّ رِيَاءٍ شِرْكٌ؛ إِنَّهُ مَنْ عَمِلَ لِلنَّاسِ كَانَ تَوَابُهُ عَلَى النَّاسِ، وَ مَنْ عَمِلَ لِلَّهِ كَانَ تَوَابُهُ عَلَى اللَّهِ».

ترجمه: حضرت صادق (علیه السلام) فرمودند؛ هر ریایی شرک است. همانا هرکس به خاطر مردم عملی انجام دهد پاداش او به گردن مردم است و هرکس عملی برای خدا انجام دهد پاداشش به عهده خدا است (منبع: کافی، جلد ۳، کتاب الایمان و الکفر، باب الریا، حدیث سوم)

شرح و نکات:

(۱) هر ریایی شرک به خداست.

(۲) کسی که ریا کند؛ یعنی عملی را انجام دهد به خاطر رضایت دیگران و اینکه او را تحسین کنند، لذا پاداش او بر عهده همان افراد است نه بر خداوند. و منتظر نباشد که آن اعمال، روز قیامت در پرونده اعمالش ثبت شده باشد. و کسی که اعمال خود را برای خدا انجام می‌دهد، مخلص است و پاداشش نیز بر عهده خداوند است.

بخش سوم؛ کتاب چهل حدیث امام خمینی (ره) پیرامون موضوع اخلاص

امام خمینی (ره) در ذیل روایت دوم از «باب الریا» شرحی دارند با عنوان دعوت به اخلاص که در آن می‌فرمایند:

(۱) بدان که مالک الملوک حقیقی و ولی نعمت واقعی که این همه کرامات به ما کرده و این همه تهیه‌ها برای ما دیده از قبل از آمدن ما در این عالم، از غذای لطیف دارای مواد صالحه مناسبه با معده ضعیف ما و مربی و خدمتگذار با حب جلی ذاتی که خدمتش بی منت باشد و محیط و هوای مناسب و سایر نعم و آلاء ظاهره و باطنه، و این همه تهیه‌ها دیده در عالم آخرت و برزخ برای ما قبل از رفتن در آنجا، و از ما خواسته است که این قلب را برای من یا برای کرامت

مشرک باشیم یا موحد

فرقی برای او نکند،

عارف بالله یا متقی زکی

لنفس باشیم برای خود

هستیم، کافر و مشرک

باشیم به خود ضرر

زدیم. «فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ

عَنِ الْعَالَمِينَ»

من خالص کن تا برای خودت نتیجه دهد، خودت فایده ببری، باز ما گوش ندهیم و نافرمانی کنیم و برخلاف رضای او قدم زنیم، چه ظلم بزرگی کردیم و با چه مالک الملوکی ستیزی نمودیم که نتیجه اش ظلم به خود ماست و به سلطنت او لطمه ای وارد نمی شود. از تحت سلطنت و سلطه او خارج نمی شویم، مشرک باشیم یا موحد فرقی برای او نکند، **عارف بالله یا متقی زکی لنفس باشیم برای خود هستیم، کافر و مشرک باشیم به خود ضرر زدیم.** «فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ» (سوره آل عمران آیه ۹۷). همانا خدای بی نیاز است از همه مخلوقات. احتیاجی به عبادت ما، به اخلاص ما، به بندگی ما ندارد، نافرمانی و شرک و دورویی ما به مملکت او لطمه ای وارد نمی کند. لیکن چون ارحم الراحمین است، رحمت و واسع و حکمت بالغه اش اقتضا می کند که طرق هدایت و راه خیر و شر و زشت و زیبا را به ما بنمایاند، و پرتگاه های راه انسانیت و لغزشگاه های طریق سعادت را به ما ارائه دهد. خدای تعالی در این هدایت و راهنمایی، بلکه در این عبادت ها و اخلاص ها و بندگی ها، بر ما منت های عظیم جسیم دارد که تا چشم بصیرت و دیده برزخی واقع بین باز نشود، نمی توانیم بفهمیم. و **مادامی که در این عالم تنگ و تاریک و ظلمتکده طبیعت هستیم و دچار سلسله های زمان و حبس تاریک امتداد مکانیم، ادراک منت های بزرگ خدا را نمی کنیم، و نعمت های خداوند را در همین اخلاص و عبادت و در آن راهنمایی و هدایت تصور نمی نماییم.**

۲) مبدا گمان کنی که ما منت داریم بر انبیاء معظم یا اولیاء مکرم خدا یا بر علماء است، که راهنمای سعادت و خلاصی سعادت و خلاصی ما هستند و ما را

عالم تنگ و تاریک و ظلمتکده طبیعت هستیم و دچار سلسله های زمان و حبس تاریک امتداد مکانیم، ادراک منت های بزرگ خدا را نمی کنیم.

از جهل و ظلمت و بدبختی نجات دادند و به عالم نور و سرور و بهجت و عظمت دعوت کردند، و آن همه تحمل مشقت‌ها و زحمت‌ها نمودند و می‌کنند، برای تربیت ما و برای نجات ما از آن ظلمت‌هایی که لازمه اعتقادات باطله و جهل‌های مرکب است، و از آن فشارها و عذاب‌هایی که صورت ملکات و اخلاق رذیله است، و از آن صورت‌های موحشه مدهش‌ه که ملکوت اعمال و افعال قبیحه ماست، و برای رسیدن ما به آن نورها و بهجت‌ها و سرورها و راحتی و خوشی‌ها و حور و قصور که نمی‌توانیم تصور آنها را بکنیم. و این عالم ملک به همه عظمت که دارد تنگ‌تر از آن است که یکی از حله‌های بهشتی را در او بیاورند، و این چشم‌های ما طاقت دیدن یک تار موی حورالعین را ندارند که تمام این‌ها صورت ملکوتی آن عقاید و اخلاق و اعمالی است که انبیاء عظام، خصوصا صاحب کشف کلی و دستور جامع، خاتم پیغمبران (صلی الله علیه و آله و علیهم) آنها را به وحی الهی درک فرموده و دیده و شنیده و ما را بدان‌ها دعوت فرموده‌اند. و ما بیچاره‌ها مثل اطفالی که از حکم عقلا سرپیچند، بلکه عقلا را تخطئه کنند، همیشه با آن‌ها در مقام ستیزه و جنگ و جدال برآمده‌ایم، و آن نفوس زکیه مطمئنه و ارواح طیبه طاهره به واسطه شفقت و رحمتی که بر بندگان خدا داشتند، هیچ‌گاه از دعوت خویش به واسطه نادان ما کوتاهی نفرمودند و با زور و زر ما را به سوی بهشت و سعادت کشیدند، بدون اینکه اجر و مزدی از ما بخواهند. آن وقت هم که رسول اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) منحصر می‌کنند اجر خود را به مودت ذوی القربی و محبت در عالم دیگر برای ما شاید از همه صور نورانی‌تر باشد. آن هم برای خود ماست و رسیدن ما به سعادت و رحمت. پس مزد رسالت عاید خود ما شد و از آن بهره‌مند گردیدیم، ما بیچاره‌ها چه منتی بر آن‌ها داریم، اخلاص و ارادت ما برای آن‌ها چه نفعی دارد، شما و ما بر علماء امت چه منتی داریم؟ از آن شخص مسئله‌گو گرفته تا آن نبی مکرم، تا ذات مقدّس حقّ، جلّ جلاله، هر کس به مرتبه و مقام خود که راه هدایت را به ما نشان می‌دهند، بر ما منت‌ها دارند که جزای آن‌ها را در این عالم نمی‌توانیم بدهیم، این عالم لایق جزای آن‌ها نیست: فله و لرسوله و لأولیائه المنّة. چنانچه خدای تعالی می‌فرماید: «قُلْ لَا تَمُنُّوا عَلَیَّ إِسْلَامَکُمْ بَلِ اللّٰهُ یَمُنُّ عَلَیْکُمْ اَنْ هَدَیْکُمْ لِلْاِیْمَانِ اِنْ کُنْتُمْ صَادِقِیْنَ اِنَّ اللّٰهَ یَعْلَمُ غَیْبَ السَّمٰوٰتِ وَ الْاَرْضِ وَ اللّٰهُ بَصِیْرٌ یَّمَّا تَعْمَلُوْنَ» (حجرات/آیات ۱۷-۱۸) یعنی «بگو به آن‌ها که به تو منت گذاشتند به اسلام خود، و گفتند ما اسلام آوردیم بی جنگ: «منت نگذارید بر من به اسلام خود، بلکه خدا منت می‌گذارد بر شما به هدایت کردن شما را به ایمان که مدعی آن هستید، اگر شما راستگو هستید در این ادعا، همانا خدا می‌داند پنهانی‌های آسمان‌ها و زمین را، و خدا بیناست به آنچه می‌کنید».

عالم می‌کنیم، منت می‌گذاریم، نماز جماعت به عالم می‌خوانیم، به او منت می‌گذاریم، با اینکه آن‌ها بر ما منت دارند و خود ما خبر نداریم. بلکه این منت‌ها اعمال ما را واژگون می‌نماید و در سجن کشیده آن‌ها را به باد فنا می‌دهد.
الحمد لله رب العالمین

جهت دانلود صوت جلسه اول درس اخلاق دانشگاهیان، استاد حجت الاسلام و المسلمین دکتر سید رضا مودب، کد QR زیر را اسکن نموده و یا بر روی آن کلیک نمایید:

۳) پس، اگر ما صادق باشیم در دعوی ایمان، خداوند در همین ایمان هم بر ما منت دارد. خداوند بصیر به عالم غیب است و می‌داند صور اعمال ما و صورت ایمان و اسلام ما در عالم غیب چیست. ما بیچاره‌ها چون اطلاع از حقیقت نداریم، از مسئله‌گو کسب علم می‌کنیم و به او منت می‌گذاریم، تقلید

اولین دوره از سلسله جلسات دروس اخلاق دانشگاهیان
ماه مبارک سال ۱۴۰۱ شمسی
برگزار شده در «انجمن علمی قرآن و حدیث دانشگاه قم»

جلسه اول درس اخلاق استاد حجت الاسلام والمسلمین دکتر سید رضا مؤدب
موضوع: پایه های اسلام

باب «دعائم الاسلام»

در این جلسه در ادامه بحث کتاب «الایمان و الکفر» به چند روایت از باب دعائم الاسلام یا پایه های اسلام اشاره می کنیم. عنوان باب چون در بیان پایه های اسلام است قدری بحث اعتقادی است و به گونه ای هم مربوط به اخلاق عملی است و بیش از ۱۰ روایت در این زمینه مطرح شده است.

روایت اول

«حَدَّثَنِي الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْأَشْعَرِيُّ، عَنْ مُعَلَّى بْنِ مُحَمَّدٍ الزِّيَادِيِّ، عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ الْوُشَّاءِ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبَانُ بْنُ عُثْمَانَ، عَنِ الْقَمَيْلِ، عَنْ أَبِي حَمْرَةَ: عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ، قَالَ: «بُنِيَ الْإِسْلَامُ عَلَى خَمْسٍ: عَلَى الصَّلَاةِ، وَالزَّكَاةِ، وَالصَّوْمِ، وَالْحَجِّ، وَالْوَلَايَةِ؛ وَلَمْ يَتَّادِ بِشَيْءٍ كَمَا نُودِيَ بِالْوَلَايَةِ».

ترجمه: ابو حمزه از حضرت باقر (علیه السلام) روایت کرده که فرمودند: اسلام بر روی پنج چیز ساخته شد: نماز، زکات، روزه، حج و ولایت. و برای چیزی فریاد زده نشد آنچنان که [در روز غدیر خم] برای ولایت فریاد زده شد. (منبع: اصول کافی جلد: ۳، کتاب الایمان و الکفر، باب دعائم الإسلام، حدیث اول)

شرح و نکات:

۱) امام باقر (علیه السلام) می فرماید بنای اسلام، و مراد از «اسلام» همان دین یا رفتار عملی و یا معرفتی است. بنا، پایه و ستون های اسلام در پنج چیز است: «نماز و زکات و روزه و حج و ولایت».

۲) در بین این پنج اصل، در واقع چیزی مهم تر از ولایت نیست. و اهمیت ولایت در این روایت مورد توجه قرار گرفته است. بحث اصلی ما نیز بیشتر درباره ولایت است و اخلاق عملی ما درباره ولایت و رهبری است. ما در عصر غیبت هستیم و دسترسی به امام زمان (عج) نداریم، گرچه امام حاضر است و ما غایب هستیم. طبق احکام دین در عصر غیبت ما بر اساس روایات، باید از ولی فقیه به عنوان جانشین امام معصوم (علیه السلام) پیروی کنیم و اخلاق و رفتارمان را با او همسو کنیم. الحمدلله به برکت انقلاب اسلامی ایران، خون شهدا و رهبری

**نماز و زکات و روزه
و حج و ولایت:
بنای، پایه و ستون
اسلام است**

نمازهای پنج‌گانه، مسائل مالی مانند زکات، و روزه در ماه رمضان که جامعه اسلامی باید چنین باشد و خوشا به حال کسانی که معرفت دارند و در کنار این سفره پرنعمت نشسته‌اند و از برکاتش بهره‌مند هستند. و سپس رفتن به حج که شرایط خودش را دارد. و شاهد مثال من در ادامه روایت هست، امام می‌فرمایند: از حدود ایمان، پایبندی به ولایت ولی ما است. و نکته اصلی اینجاست که **مصدق پایبندی و رعایت ولایت در زمان حضور ائمه، ائمه معصومین (علیهم السلام) هستند و در زمان غیبت، مصداق آن ولایت‌فقیه است.** (۲) در ادامه روایت شریف می‌فرماید: و از دیگر حدود ایمان، بغض و دشمنی با دشمنان اهل بیت (علیهم السلام) است. و هرکس این ویژگی‌ها را داشته باشد، می‌تواند مصداق «وَالدُّخُولُ مَعَ الصَّادِقِينَ» باشد. وارد شدن به

ارزشمند امام خمینی (ره) که ولی فقیه روزگار ما شدند و بیشتر از آن توفیق نبود که از معارف وجودی ایشان استفاده کنیم و ایشان رحلت کردند. گرچه دوره رهبری ایشان کوتاه بود، اما بسیار مهم و برجسته بود. بعد از امام خمینی (ره) افتخار داریم در دوره رهبری مقام معظم رهبری حضرت آیت الله العظمی خامنه‌ای (دام‌ظله) باشیم و در سایه ولایت ایشان زندگی کنیم.

(۳) ولایت و جایگاه آن برای مسلمانان به خصوص ما شیعیان از اهمیت بالایی برخوردار است، ما همچنان که از همه اعمالمان از خمس، زکات، نماز، روزه و حج سوال می‌شود و باید پاسخگو باشیم اما اهمیت هیچ سوالی به اندازه ولایت نیست، سوالی که از ما خواهند کرد این است که چقدر اخلاق عملی شما مورد قبول رهبری بود؟ چقدر در عمل پایبند به ولایت بودید؟

(۴) در جامعه ما جوانان عزیز، دانشجویان و پژوهشگران فراوانی وجود دارند که، ولایت را شناخته‌اند و اخلاق عملی آنها ان شاء الله مورد رضایت مقام معظم رهبری و در نهایت امام زمان (عج) است. گرچه اعمال دیگر را چون روزه، حج و نماز را انجام می‌دهند، اما واقف به نقش بزرگ ولایت هستند، چرا که قبولی دیگر اعمال در سایه ولایت است. به عبارتی **در سایه ولایت فقیه است که به ولایت امام زمان (عج) و پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم) وصل می‌شود و در انتها به ولایت خداوند وصل می‌شود. این ولایت است که چراغی نورانی برای همه اعمال ماست.**

روایت دوم

«عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَيْسَى، عَنْ يُونُسَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ عَجَلَانَ أَبِي صَالِحٍ، قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ: أَوْقَفْنِي عَلَى حُدُودِ الْإِيمَانِ. فَقَالَ: «شَهَادَةُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، وَالْإِقْرَارُ بِمَا جَاءَ بِهِ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ، وَصَلَاةُ الْخَمْسِ، وَأَدَاءُ الزَّكَاةِ، وَصَوْمُ شَهْرِ رَمَضَانَ، وَحُجُّ الْبَيْتِ، وَوَلَايَةُ وَلِيِّنَا، وَعَدَاوَةُ عَدُوِّنَا، وَالذُّخُولُ مَعَ الصَّادِقِينَ».

ترجمه: عجلان گفت: به حضرت امام صادق (علیه السلام) عرض کردم: مرا بر حدود ایمان آگاه کن. فرمودند: گواهی به این که معبودی جز خداوند نیست و محمد [درود خدا بر او و بر خاندانش] رسول خدا است. و اقرار به آنچه او از سوی خدا آورده است. و نمازهای پنجگانه، دادن زکات و روزه ماه رمضان، حج خانه خدا، پیروی از ولی ما و دشمنی با دشمنانمان و همراهی با راست‌گفتاران (منبع: اصول کافی جلد: ۳، کتاب الایمان و الکفر، باب دعائم الإسلام، حدیث (دوم)).

شرح و نکات:

(۱) امام در بیان مرزها و حدود ایمان می‌فرمایند: اول شهادت به یگانگی و توحید الهی و شهادت بر رسالت محمد (صلی الله علیه و آله و سلم)، سپس اقرار، پذیرش و پایبندی به آنچه که پیامبر از نزد خدا آورده اند. و بعد پایبندی به

حوزه صادقین بسیار ارزشمند است و به تمرین و مهارت نیاز دارد، همچنان که پایبندی به ولایت و اخلاق ولایی بسیار زحمت دارد و کوشش فراوان می‌خواهد؛ **انسان باید از غفلت دوری کند و از خود مراقبت کند. و بصیرت داشته باشد تا عمل او ولایی باشد.**

روایت سوم

«أَبُو عَلِيٍّ الْأَشْعَرِيُّ، عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ الْكُوفِيِّ، عَنْ عَبَّاسِ بْنِ عَامِرٍ، عَنْ أَبَانَ بْنِ عُمَانَ، عَنِ الْقُضَيْلِ بْنِ يَسَارٍ: عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ، قَالَ: «بُئِيَ الْأَيْسَلَامُ عَلَى خَمْسٍ: عَلَى الصَّلَاةِ، وَالزَّكَاةِ، وَالْحَجِّ، وَالصَّوْمِ، وَالْوَلَايَةِ؛ وَلَمْ يَنَادَ بِشَيْءٍ كَمَا نُودِيَ بِالْوَلَايَةِ، فَأَخَذَ النَّاسُ بِأَرْبَعٍ وَتَرَكُوا هَذِهِ» يَعْنِي الْوَلَايَةَ»

ترجمه: فضیل یسار از حضرت باقر (علیه السلام) روایت کرده که فرمودند: اسلام بر پنج چیز بنا نهاده

۱۳

شد: بر نماز و زکات و روزه و حج و ولایت. و برای چیزی فریاد زده نشد، آن سان که برای ولایت فریاد زده شد. ولی مردم آن چهار چیز را برگرفته، این یعنی ولایت را وارهانند (منبع: اصول کافی جلد: ۳، کتاب الایمان و الکفر، باب دعائم الاسلام، حدیث سوم).

شرح و نکات:

۱) همان روایت اول در این باب را با زاویه‌ای دیگر مورد توجه قرار می‌دهند. این روایت تعبیر لطیفی دارد «وَلَمْ يَنَادَ بِشَيْءٍ كَمَا نُودِيَ بِالْوَلَايَةِ» یعنی از همه آن پایه‌های چهارگانه سوال می‌شود اما برای چیزی مانند ولایت فریاد زده نشد! که نشان از اهمیت فوق‌العاده ولایت داشته که تکمیل کننده اعمال قبلی است و اخلاق عملی ما را کامل می‌کند. **ولایت مانند چتری است که پایه‌های دیگر را در بر می‌گیرد.**

۲) بصیرت بسیار مهم است، یعنی **ممکن است انسان احساس کند در مسیر حق و ایمان است و عامل به اعمال چهارپایه دیگر است، در حالی که از ولایت غافل شده و لذا اصل را رها کرده و دیگر پایه‌ها را با اینکه انجام می‌دهد، اما نابود و ضایع کرده است.** بنابراین ثمرات عملی انجام آن اعمال در زندگی‌شان دیده نمی‌شود.

۳) مراد از لفظ «الناس» در روایت امام، شاید اشاره به گروهی در زمان خود دارند که چهار پایه اول را انجام دادند، ولی ولایت را رها کرده‌اند و بی‌بصیرت بودند. **اما در اصل اشاره به گروهی از مردم در اعمار مختلف دارد، که دیگر پایه‌ها را انجام داده و ولایت را رها کرده‌اند.** زمان قبل انقلاب هم به نظرم همینطور بود. حکومت سلطنتی بود و بسیاری از مردم حج می‌رفتند، نماز می‌خواندند، اما آن دوران با این دورانی که ما الان در سایه نور ولایت هستیم و زندگی می‌کنیم متفاوت است. این نور معنوی است که ارزشمند است، اصلاً انقلاب اسلامی شد به جهت ایجاد این نور! بله دنیای ما هم آباد شد، خیلی برکات و نعمات در این دوران زیادتر شد. ولی آن چیزی که ارزشمند است نور معنویاتی است که در سایه ولایت و امتداد ولایت امام و نبی‌خاتم تا ولایت الهی است که با ظهور انقلاب اسلامی گسترانده شد. زندگی در سایه ولایت است که کمال و سعادت می‌آورد، هرچند دنیای مادی ما خراب باشد اما **نور ولایت برای زندگی ابدی، ارزشی متعالی و اصلی دارد.** ولی اگر صرفاً دنیای مادی آباد داشته باشیم، اما **ولایت نداشته باشیم، شاید جسم ما راحت باشد، اما روحمان راحت نیست و کمال و سعادت نداریم.** و لذا گاهی که انسان به کشورهای دیگر مسافرت می‌کند و شرایط آن دیارها را می‌بیند، در هنگام برگشت می‌خواهد ذره ذره این خاک را بیوسد، که انقلاب اسلامی در آن، برای استقرار و استمرار ولایت الهی و معنویت برپا شده است و این ارزشمند است و دنیا را نیز ان شاء الله نورانی خواهد کرد.

روایت چهارم

«عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ أَبِيهِ وَ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الصَّلْتِ جَمِيعًا، عَنْ حَمَادِ بْنِ عِيسَى، عَنْ حَرِيْزِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ زُرَّارَةَ: عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ، قَالَ: «بُنِيَ الْأَيْسَلَامُ عَلَى خَمْسَةِ أَشْيَاءَ: عَلَى الصَّلَاةِ، وَالزَّكَاةِ، وَالْحَجِّ، وَالصَّوْمِ، وَالْوَلَايَةِ». قَالَ زُرَّارَةُ: فَقُلْتُ: وَأَيُّ شَيْءٍ مِنْ ذَلِكَ أَفْضَلُ؟ فَقَالَ: «الْوَلَايَةُ أَفْضَلُ؛ لِأَنَّهَا مِفْتَاحُهَا، وَالْوَالِي هُوَ الدَّلِيلُ عَلَيْهَا». قُلْتُ: ثُمَّ الَّذِي يَلِي ذَلِكَ فِي الْفَضْلِ؟ فَقَالَ: «الصَّلَاةُ؛ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ قَالَ: الصَّلَاةُ عَمُودُ دِينِكُمْ». قَالَ: قُلْتُ: ثُمَّ الَّذِي يَلِيهَا فِي الْفَضْلِ؟ قَالَ: «الزَّكَاةُ؛ لِأَنَّهَا قَرْنُهَا بِهَا، وَبَدَأَ بِالصَّلَاةِ قَبْلَهَا، وَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ: الزَّكَاةُ تُذْهِبُ الدُّنُوبَ». قُلْتُ: وَالَّذِي يَلِيهَا فِي الْفَضْلِ؟ قَالَ: «الْحَجُّ؛ قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: «وَلِلَّهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ»؛ وَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ: لِحَجَّةٍ مَقْبُولَةٍ خَيْرٌ مِنْ عَشْرِينَ صَلَاةً نَافِلَةً، وَمَنْ طَافَ بِهَذَا الْبَيْتِ طَوَافًا أَحْصَى فِيهِ أُسْبُوعَهُ وَأَحْسَنَ رَكْعَتَيْهِ، غَفَرَ اللَّهُ لَهُ؛ وَقَالَ فِي يَوْمٍ عَرَفَةَ وَيَوْمَ الْمُرْدَلِفَةِ مَا قَالَ». قُلْتُ: فَمَاذَا يَتَّبَعُهُ؟ قَالَ: «الصَّوْمُ». قُلْتُ: وَمَا بَالُ الصَّوْمِ صَارَ آخِرَ ذَلِكَ أَجْمَعُ؟ قَالَ: «قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ: الصَّوْمُ جَنَّةٌ مِنَ النَّارِ». قَالَ: ثُمَّ قَالَ: «إِنَّ أَفْضَلَ الْأَشْيَاءِ مَا إِذَا قَاتَكَ لَمْ تَكُنْ مِنْهُ تَوْبَةً دُونَ أَنْ تَرْجِعَ إِلَيْهِ فِتْوَاءَ دِيْنِهِ بِعَيْنِهِ، إِنَّ الصَّلَاةَ وَالزَّكَاةَ وَالْحَجَّ وَالْوَلَايَةَ لَيْسَ يَنْفَعُ شَيْءٌ مَكَانَهَا دُونَ أَذَائِهَا، وَإِنَّ الصَّوْمَ إِذَا قَاتَكَ أَوْ قَصَّرْتَ أَوْ سَافَرْتَ فِيهِ، أَدْبَيْتَ مَكَانَهُ أَيَّامًا غَيْرَهَا، وَجَزَيْتَ ذَلِكَ الذَّنْبَ بِصَدَقَةٍ، وَلَا قِضَاءَ عَلَيْكَ، وَلَيْسَ مِنْ تِلْكَ الْمَاءِ رُبْعَةٌ شَيْءٌ يُجْزِيكَ مَكَانَهُ غَيْرَهُ». قَالَ: ثُمَّ قَالَ: «ذِرْوَةُ الْمَاءِ مَرُّهُ وَسَنَامُهُ وَمِفْتَاحُهُ وَبَابُ الْأَشْيَاءِ وَرِمَا الرَّحْمَنِ الطَّاعَةَ لِلِأَمَامِ بَعْدَ مَعْرِفَتِهِ، إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يَقُولُ: «مَنْ يُطِيعِ الرَّسُولَ فَقَدْ أَطَاعَ اللَّهَ وَمَنْ تَوَلَّى فَمَا أَرْسَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ حَفِيظًا» أَمَا لَوْ أَنَّ رَجُلًا قَامَ لَيْلَهُ وَصَامَ نَهَارَهُ وَتَصَدَّقَ بِجَمِيعِ مَالِهِ وَحَجَّ جَمِيعَ دَهْرِهِ وَلَمْ يَعْرِفْ وَلَايَةَ وَلِيِّ اللَّهِ فَيُؤَلِّقَهُ وَيَكُونُ جَمِيعَ أَعْمَالِهِ بِدَلَالَتِهِ إِلَيْهِ، مَا كَانَ لَهُ عَلَى اللَّهِ حَقٌّ فِي تَوَابِهِ، وَلَا كَانَ مِنْ أَهْلِ الْإِيمَانِ». ثُمَّ قَالَ: «أُولَئِكَ الْمُحْسِنُونَ مِنْهُمْ يُدْخِلُهُ اللَّهُ الْجَنَّةَ بِفَضْلِ رَحْمَتِهِ».

ترجمه: زرارہ از حضرت باقر (علیہ السلام) روایت کرده کہ فرمودند: اسلام بر پنج چیز بنا نهاده شد: بر نماز و زکات و حج و روزه و ولایت. زرارہ گفته است، من گفتم: و کدام یک از آن‌ها برتر است؟ فرمودند: ولایت برتر است؛ زیرا کہ کلید آن‌ها است. و والی، همان راهنما بہ سوی آن چهارتا است. من عرض کردم: و پس از آن، کدام برتر است؟ فرمودند: نماز، کہ رسول خدا (ص) فرمودند: نماز، ستون دینتان است. من گفتم: و پس از آن کدام یک؟ فرمودند: زکات؛ زیرا خدا آن را ہمدوش نماز کرده و پس از نماز آورده است. و رسول خدا (صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم) فرمودند: زکات، گناہان را از میان می‌برد. من عرض کردم: و پس از آن، کدام یک برتر است؟ فرمودند: حج. خداوند عزت‌مند فرمود: و برای خدا بر مردم (واجب) است کہ آہنگ خانہ (او) کنند، آن‌ها کہ توانایی رفتن بہ سوی آن دارند. و ہر کس کفر ورزد (و حج را ترک کند، بہ خود زیان رساند)،

و خداوند از همه جهانیان، بی‌نیاز است. (آل عمران/۹۷) و رسول خدا (صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم) فرمود: یک حج پذیرفته شدہ، بہتر از بیست نماز نافلہ است. و کسی کہ بر این خانہ ہفت طوافش را بشمارد و دو رکعت آن را بہ خوبی بگزارد، خداوند او را می‌آمرزد. و دربارہ روز عرفہ و روز مزدلفہ نیز سخنانی فرمود. من عرض کردم: و بہ دنبال آن، کدام است؟ فرمودند: روزہ. گفتم: چرا روزہ در پایان همه قرار گرفتہ است؟ فرمودند: رسول خدا (صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم) فرمود: روزہ، سپر دوزخ است. زرارہ گوید: سپس حضرت فرمود: ہمانا برترین چیزها آن است کہ چون از انجامش بازماندی توبہ‌ای نداشتہ باشد، جز آن کہ بازگردی و ہمان را بہ انجام رسانی. دربارہ نماز و زکات و حج و ولایت هیچ چیزی جز انجام آن‌ها جایشان را نمی‌گیرد ولی

و از اهل ایمان هم نیست. سپس فرمودند: خداوند از میان آنان نیکوکارشان را به احسان و آمرزش خویش، به بهشت می‌برد (منبع: اصول کافی جلد: ۳، کتاب الایمان و الکفر، باب دعائم الإسلام، حدیث پنجم).

شرح و نکات:

۱) در روایات اهل سنت نیز این روایات به طریقی وارد شده است، گرچه در برخی از آن‌ها اشاره به چهار بنیان همانند روایات شیعی شده است و فقط به جای ولایت، موضوع دیگر ذکر شده است، اما با تأمل مشخص می‌شود مراد همان ولایت است و سوال از ولایت آمده است نه چیز دیگر. در این روایت توسط «زراره» سؤال شده است که افضل در بین این پنج بنیان کدام است؟ که این سؤال هنرمندانه و مهمی است، که در بین این پنج اصل که رفتار، اعتقادات و سبک زندگی ما بر اساس آن‌هاست، کدام برتر است؟

۲) **برترین و افضل آنها ولایت است! چون ولایت مانند شاه کلید است**، برای جایگاه یابی دیگر اعمال. و در کتاب «أربعین» امام خمینی در صفحه ۵۷۶ در ذیل حدیثی به این موضوع پرداخته شده است که، اصلاً ولایت اهل بیت (علیهم السلام) شرط قبولی اعمال ما است. اگر ولایت نباشد اعمال اخلاقی ما قبول نخواهد شد و معرفت نسبت به ولایت در جایگاه بسیار مهمی است. و **اینجا امام باقر (علیه السلام) برای ولایت تعبیر «مفتاح» دارند** و والی را کسی می‌دانند که راهنما و چتر معنوی برای دیگران است.

۳) در ادامه این روایت قسمت مهمی آمده است که می‌فرماید: «ذُرْوَةُ الْأَمْرِ وَسَنَامُهُ وَمِفْتَاحُهُ وَبَابُ الْأَشْيَاءِ وَرِضَا الرَّحْمَنِ الطَّاعَةَ لِلْأَمَامِ بَعْدَ مَعْرِفَتِهِ» **اوج کارها، مفتاح، باب ورود آن‌ها و رضایت خدا، اطاعت از امام است!** البته بعد از پیدا کردن معرفت نسبت امام.

۴) ان شاء الله معارف دین و خصوصاً ولایت را خوب بشناسیم و قدر این نعمت بزرگ را در زندگی بدانیم و اعمال خود را بر این اساس منطبق کنیم. **دانشجویان عزیز ولایت پذیری به حرف نیست بلکه به عمل است. و شهیدان چه در گذشته و چه در آینده کسانی‌اند که در عمل پایبند به ولایت بوده‌اند.** در سختی‌ها در پایبندی به اخلاق عملی و ولایت‌پذیری سنجیده و مشخص خواهد شد. و از خداوند بخواهیم که ان شاء الله این توفیق را داشته باشیم.

روزه وقتی از تو فوت شد یا کوتاهی کردی یا به مسافرت رفتی، به جایش روزه‌هایی جز آن روزه را به انجام رسانی و گناهِش را با صدقه جبران می‌کنی و دیگر، قضایی به گردنت نیست. درحالی که درباره آن چهارتا، چیزی جز خود آن‌ها، تو را کفایت نمی‌کند. سپس فرمودند: بالا و والاترین امر و کلید و در آن چیزها و نیز خشنودی خداوند مهربان، اطاعت از امام، پس از شناختن او است. خداوند عزت‌مند می‌فرماید: کسی که از پیامبر اطاعت کند، خدا را اطاعت کرده؛ و کسی که سرباز زند، تو را نگهبان (و مراقب) او نفرستادیم. (نساء / ۸۰) هان! اگر مردی شب به عبادت برخیزد و روز، روزه بدارد و همه اموالش را صدقه داده، همه عمرش را حج گزارد ولی، ولایت ولی خداوند را نشناسد تا از او پیروی کند و همه اعمالش به راهنمایی او باشد. او در پاداش خداوند شکوهمند حقّی ندارد

جهت دانلود صوت جلسه اول درس اخلاق دانشگاهیان، استاد حجت الاسلام و المسلمین دکتر سید رضا مودب، کد QR روبرو را اسکن نموده و یا بر روی آن کلیک نمایید:

الْمَجْمَعُ الْعِلْمِيُّ الْقُرْآنِيُّ وَحَدِيثُ الدَّارِ الشَّاهِدِ قُمْ

دوین سنه ششمی
در صلح خلاق
دانشگاهین

حجت الاسلام و المسلمین دکتر سید رضا مؤذنب

استاد حوزه علمیه قم و استاد تمام دانشگاه و ریاست دانشکده الهیات و معارف اسلامی دانشگاه قم

مردی بروی اکتیو قلب شریف کلمتی

با تلاوت قاری بین المللی استاد محمد حسین فراهانی

صورت آنلاین و رایگان - و بسوه دانشگاهیان سراسر کشور
همراه با گواهی حضور و قسوه کتی از بین حاضران و مسافه

با تلاوت قاری بین المللی استاد محمد حسین فراهانی

جلسه اول: ۱۸ فروردین
حجت الاسلام و المسلمین
محمد رضا مهوری ارفع
استاد حوزه علمیه و دبیر نهضت جهانی نهج البلاغه خراسانی

جلسه دوم: ۲۱ فروردین
حجت الاسلام و المسلمین
دکتر عباس فسرزایی
استاد حوزه علمیه، مشاور و مسئول ارتباطات خوزی تولیت استان قم رضوی

جلسه سوم: ۲۵ فروردین
حجت الاسلام و المسلمین
مهدیه هسالیزاده لوری
استاد حوزه علمیه و معاون تهریب و تربیت حوزه های علمیه

جلسه چهارم: ۲۷ فروردین
حجت الاسلام و المسلمین
دکتر سید رضا مؤذنب
استاد حوزه علمیه قم و استاد تمام دانشگاه، رئیس دانشکده الهیات دانشگاه قم

جلسه پنجم: ۳۰ فروردین
حجت الاسلام و المسلمین
دکتر رضا تهریزی
دانشیار دانشگاه قم و رئیس نهاد نمایندگی مقام معلم رهبری قم دانشگاه قم

والتی صلحت ۲۱
هر جلسه ۵۵ دقیقه

شرکت در کلاسها از طریق زیر:
https://online.qom.ac.ir/quran_hadith_asso

@qom_quranhadith
حجت الاسلام فراهانی و دریافت اطلاعات مسافه

الْمَجْمَعُ الْعِلْمِيُّ الْقُرْآنِيُّ وَحَدِيثُ الدَّارِ الشَّاهِدِ قُمْ

دوین سنه ششمی
در صلح خلاق
دانشگاهین

حجت الاسلام و المسلمین دکتر سید رضا مؤذنب

استاد حوزه علمیه قم و استاد تمام دانشگاه و ریاست دانشکده الهیات و معارف اسلامی دانشگاه قم

مردی بروی اکتیو قلب شریف کلمتی

با تلاوت قاری بین المللی استاد محمد حسین فراهانی

صورت آنلاین و رایگان - و بسوه دانشگاهیان سراسر کشور
همراه با گواهی حضور و قسوه کتی از بین حاضران و مسافه

با تلاوت قاری بین المللی استاد محمد حسین فراهانی

جلسه اول: ۱۸ فروردین
حجت الاسلام و المسلمین
محمد رضا مهوری ارفع
استاد حوزه علمیه و دبیر نهضت جهانی نهج البلاغه خراسانی

جلسه دوم: ۲۱ فروردین
حجت الاسلام و المسلمین
دکتر عباس فسرزایی
استاد حوزه علمیه، مشاور و مسئول ارتباطات خوزی تولیت استان قم رضوی

جلسه سوم: ۲۵ فروردین
حجت الاسلام و المسلمین
مهدیه هسالیزاده لوری
استاد حوزه علمیه و معاون تهریب و تربیت حوزه های علمیه

جلسه چهارم: ۲۷ فروردین
حجت الاسلام و المسلمین
دکتر سید رضا مؤذنب
استاد حوزه علمیه قم و استاد تمام دانشگاه، رئیس دانشکده الهیات دانشگاه قم

جلسه پنجم: ۳۰ فروردین
حجت الاسلام و المسلمین
دکتر رضا تهریزی
دانشیار دانشگاه قم و رئیس نهاد نمایندگی مقام معلم رهبری قم دانشگاه قم

والتی صلحت ۲۱
هر جلسه ۵۵ دقیقه

شرکت در کلاسهای مجازی:
https://online.qom.ac.ir/quran_hadith_asso

(در یستر ادب کانکت)
@qom_quranhadith
کلاس رسمی فقهین علمی قرآن و حدیث دانشگاه قم

